

Austatud lugeja!

Toimetusel on hea meel tuua teieni järjekordne Juridica number.

Riik peab austama põhiseaduses loetletud põhiõiguseid. Kuid Euroopa Liidu liikmesriik peab sellele lisaks austama ka Euroopa Liidu põhiõiguste hartas loetletud põhiõiguseid. Hent Kalmo arvates nõuab sellises olukorras põhjalikumat arutelu harta ja põhiseaduse keeruliseks kujunenud vahekord. Pilt polekski nii segane, kui võiksime rahulduda lihtsa kaksikjaotusega ja öelda, et sõltuvalt olukorrast tuleb Eesti õigusakte hinnata kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta või põhiseaduse mõõdupuuga. Tegelikult on Euroopa Kohus tõlgendanud harta kohaldamisulatust viisil, mis tekitab vahepealse ala, kus tuleb kontrollida Eesti õigusaktide vastavust nii hartale kui ka põhiseadusele. Mida aga teha, kui põhiseaduse ja harta nõuded lähevad lahku? Kas sel juhul peaks põhiseadust tõlgendama harta (ja viimasele Euroopa Kohtus antud tõlgenduste) valguses? Millised õiguslikud tagajärjed tuleks siduda olukorraga, kus Eesti õigusakt on vastuolus hartaga? Need küsimused puudutavad osalt kehtiva õiguse tõlgendamist, osalt Eesti õiguskorra kujundamist tulevikus.

Carolín Toomingas kirjutab inimväärikuse alandamise keelust. Inimväärikuse alandamise kohta käivat Eesti halduskohtute praktikat kujundavad enim kaebused kinnipidamistingimuste üle. Seetõttu on artikli keskseks küsimuseks, millistest kriteeriumitest juhindudes saab öelda, et kinnipidamistingimused ei ole kooskõlas inimväärikusega. Artiklis vaadeldakse, kuidas eristab EIK väärkohtlemise alavorme ning millistest kriteeriumitest lähtub kohus inimväärikuse alandamise tuvastamisel. Uuritakse, millistele kriteeriumitele on Riigikohtu halduskolleegium tuginenud inimväärikuse alandamise tuvastamisel, ja võrreldakse, mil määral need kattuvad EIK praktikas välja töötatud kriteeriumitega.

Riigikohtu kriminaalkolleegium on kahel viimasel aastal teinud kaks otsust, milles ta tõlgendas põhiseaduse § 43 (põhiõigus sõnumi saladusele) kaitseala piire. Esimene neist oli maadevahetamise ja teine Toobali & Co asjas tehtud otsus. Mõlemal juhul eelistas kriminaalkolleegium põhiseaduse § 43 kaitseala kitsast tõlgendust. Uno Lõhmuse artiklis esitatakse vastuargumendid põhiseaduse § 43 kitsale tõlgendusele. Selle kõrval tegeleb autor üldisemate probleemidega, mis seonduvad privaatsuse kaitse ja terminoloogia erinevustega põhiseaduse, Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta vahel, samuti milliseid komplikatsioone võivad need erinevused tekitada seoses Eesti rahvusvaheliste kohustuste täitmisega.

Planeerimis- ja ehitusõiguse korrastamise tulemusel valminud planeerimisseaduse, ehitusseadustiku ning nende rakendamise seaduse jõustumisest möödub 1. juulil 2016 aasta. Artiklis käsitlevad Sandra Mikli ja Ago Pelisaar nii seaduste esimesel kehtivusaastal tõusnud probleeme kui ka üldisemaid õiguslikke küsimusi, mis on saatnud nende õigusaktide koostamist ja rakendamist. Autorid annavad seaduste koostajate arvamuse nende küsimuste võimaliku lahenduse kohta.

Mujal maailmas on leitud, et parimaks viisiks uimastisõltlaste seas õigusrikkumiste vähendamiseks on võimaldada neile ravi vangistuse alternatiivina. Eestis on vangistuse asemel ravile suunatud vaid üksikud inimesed, samas kui 2015. aasta lõpu seisuga oli iga kolmas kinnipeetav Eestis uimastisõltuvuse diagnoosiga. Vastuolu – uimastisõltlaste suur osakaal kinnipeetavate seas vs. ravile suunatavate väike arv – oli ajendiks, miks Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus korraldas Justiitsministeeriumi tellimisel uuringu, mille fookuseks oli Eesti õigusrikkujate ravi- ja rehabilitatsioon. Gerly Tamm ja Anna Markina artiklis tutvustatakse läbiviidud uuringut ja selle tulemusi.

Jaan Sootak kommenteerib Riigikohtu 30. märtsil 2016. a kohtuotsust asjas 3-1-1-27-16, mille keskmes oli röövimise ja isikuvastaste süütegude kogumiga seotud küsimused.

Head lugemist!

Katrin Prükk